

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr Ewy Kalbarczyk-Guzek
pt. „**Koncepcja bezpieczeństwa dystrybucji towarów w łańcuchu dostaw na przykładzie przedsiębiorstw logistycznych**”, WAT, Warszawa 2023, ss. 275, napisanej pod kierunkiem naukowym dr. hab. Sławomira Bartosiewicza, prof. WAT; promotor pomocniczy: dr Małgorzata Oziębło.

1. OPINIA OGÓLNA

Przedłożona do recenzji rozprawa doktorska opracowana przez Panią mgr Ewę Kalbarczyk-Guzek jest sprawozdaniem z przeprowadzonych badań teoretyczno-empirycznych, poświęconym kluczowym wymiarom funkcjonowania przedsiębiorstw logistycznych, jakim jest zapewnienie bezpieczeństwa w procesach dystrybucji towarów we współczesnych łańcuchach dostaw. Treści zawarte w dysertacji charakteryzują szczegółowo oraz oceniają bezpośredni oraz pośredni wpływ priorytetowych czynników oddziałujących na bezpieczeństwo łańcuchów dostaw ze szczególnym uwzględnieniem roli przedsiębiorstw logistycznych w sytuacjach kryzysowych. Przeprowadzone badania oraz wysunięte na ich podstawie wnioski mogą stanowić istotny przyczynek do dalszego rozwoju nauk społecznych, w zakresie teorii nauk o bezpieczeństwie, w szczególności wobec niezwykle dynamicznych zmian zachodzących współcześnie w branży logistycznej. Posiadają one także z pewnością wymiar praktyczny w odniesieniu do koniecznego zapewnienia oraz doskonalenia bezpieczeństwa i efektywności współczesnych łańcuchów dostaw w obszarze dystrybucji towarów.

2. OCENA METODYCZNA

Koncepcja metodyczna rozprawy została przedstawiona w rozdziale 1. - *Podstawy metodologiczne badań* - w którym Autorka sekwencyjnie odniosła się do podstawowych elementów procesu naukowego, obejmującego: uzasadnienie podjęcia badań (podrozdział 1.1. – s. 15.÷23.); podmiot, przedmiot i cel badań (podrozdział 1.2.

– s. 23.÷25.); problemy i hipotezy badawcze (podrozdział 1.3. – s. 26.÷27.); metody, techniki i narzędzia badawcze (podrozdział 1.4. – s. 28.); strukturę procesu badawczego (podrozdział 1.5. – s. 29.÷32.). Przyjęte założenia metodyczne procesu badawczego zostały ukierunkowane na osiągnięcie celu głównego dysertacji, za który przyjęto „opracowanie koncepcji systemu bezpieczeństwa łańcucha dostaw ze szczególnym uwzględnieniem roli przedsiębiorstw logistycznych dystrybuujących towary, zapewniającej eliminację zidentyfikowanych zagrożeń i minimalizację ryzyka utraty ciągłości działania” (s. 24.-25.). W celu jego jednoznacznego osiągnięcia Autorka pracy wyartykułowała sześć celów szczegółowych, tj. (s. 25.):

- „określenie istoty i roli przedsiębiorstw logistycznych działających w łańcuchu dostaw;
- identyfikacja luk i możliwych do wystąpienia zagrożeń oraz źródeł powstawania ryzyka w działalności przedsiębiorstw logistycznych;
- zdiagnozowanie sytuacji kryzysowych, kryzysów oraz określenie cech bezpiecznej dystrybucji towarów w łańcuchu dostaw;
- analiza i ocena stanu aktualnego oraz ewaluacja ryzyka utraty i ciągłości działania łańcucha dostaw w aspekcie roli i funkcji przedsiębiorstw logistycznych;
- zaproponowanie koncepcji działań korygujących i zapobiegawczych dla przedsiębiorstw logistycznych z uwzględnieniem kryterium ciągłości działania łańcucha dostaw;
- ocena implementacyjności opracowanej koncepcji”.

Ponadto, w procesie realizacji procedury badawczej, zostały określone cztery cele użyteczne ukierunkowane na:

- „identyfikację zagrożeń i skutków, jakie mogą być spowodowane w procesach dystrybucji towarów przez przedsiębiorstwa logistyczne;
- opracowanie rekomendacji działań korygujących i zapobiegawczych zapewniających bezpieczną dystrybucję towarów;
- poprawę jakości obsługi klienta;

- wzrost efektywności funkcjonowania procesów magazynowania i dystrybucji w sytuacjach wystąpienia różnego rodzaju zagrożeń (zapewnienie ciągłości działania przedsiębiorstw i łańcucha dostaw)”.

Należy zauważyć, że przyjęte cele były niezwykle ambitne i wieloaspektowe, a ich osiągnięcie wymagało zastosowania szeregu metod i technik badawczych. Wyrażam jednocześnie przekonanie, że dobrym wprowadzeniem przed opisem ww. aspektów procesu badawczego było poprzedzenie ich krótką identyfikacją sytuacji problemowej zawartą we wstępie rozprawy (s. 9.÷14.) oraz podrozdziale 1.1. (s. 15.÷23.) Takie rozwiązanie umożliwiło bezpośrednie skorelowanie wszystkich zdefiniowanych kolejno elementów procesu naukowego z dostrzegalnymi przez Autorkę dysertacji niedoskonałościami. Identyfikacja sytuacji problemowej dała także klarowne podstawy do przyjęcia w konsekwencji założeń badawczych.

Metodyka badawcza

Problem badawczy sformułowany został w postaci pytania: „jak zapewnić bezpieczeństwo i efektywność łańcucha dostaw ze szczególnym uwzględnieniem roli przedsiębiorstw logistycznych w sytuacjach kryzysowych? (s. 26.). Wobec złożoności problemu głównego badań Autorka zdefiniowała sześć problemów szczegółowych (s. 26.), za które przyjęła:

- „co rozumiemy pod pojęciem „przedsiębiorstwo logistyczne” i jaka jest ich rola w łańcuchu dostaw?
- jakie potencjalne zagrożenia mogą wystąpić w łańcuchu dostaw w kontekście działalności przedsiębiorstw logistycznych?
- co powoduje sytuacje kryzysowe oraz kryzysy w procesie dystrybucji towarów w łańcuchu dostaw oraz jaki jest ich wpływ na bezpieczeństwo realizowanych procesów?
- jak identyfikować ryzyko utraty bezpieczeństwa łańcucha dostaw w aspekcie oceny stanu aktualnego w obszarze zdiagnozowanych luk i zagrożeń oraz skutków ich wystąpienia, a także jak minimalizować poszczególne typy ryzyka?

- jakie scenariusze działań korygujących i zapobiegawczych należy wdrożyć w celu efektywnego funkcjonowania łańcucha dostaw i zapewnienia ciągłości działania przedsiębiorstw logistycznych?
- jakie są możliwości i ograniczenia wdrożeniowe dla opracowanej koncepcji zapewnienia bezpieczeństwa łańcucha dostaw?

Zwracam uwagę i proszę o głębszą refleksję w zakresie formy sprecyzowanych problemów szczegółowych w odniesieniu do ich naukowego wymiaru wymagającego przeprowadzenia badań naukowych w celu ich rozwiązania.

Sformułowanie problemów pracy stanowiło podstawę do przyjęcia hipotezy badawczej (s. 27.) w brzmieniu: „istniejące praktyki działań przedsiębiorstw logistycznych w łańcuchu dostaw nie zapewniają bezpieczeństwa dystrybucji towarów”. Autorka wyartykułowała ponadto sześć hipotez szczegółowych. Ocena postawionej hipotezy oraz hipotez szczegółowych pod kątem ich poprawności naukowej wskazuje na ich pewne mankamenty, do których należy przede wszystkim zaliczyć brak jednoznacznej korelacji w relacji problem badawczy – założona hipoteza naukowa. Wobec powyższego proszę w trakcie publicznej obrony o wyjaśnienie roli i znaczenia hipotezy w procesie poznania naukowego oraz odniesienie się do warunków (cech), jakie powinna spełniać hipoteza naukowa. Pomimo dostrzeżonych niedoskonałości, w kontekście całości treści rozprawy doktorskiej uważam, że hipoteza oraz hipotezy szczegółowe ukierunkowały Doktorantkę na kluczowe płaszczyzny dociekań.

Przyjęta hipoteza oraz problemy badawcze wymagały zastosowania określonych metod badawczych. W toku dociekań Autorka posługiwał się zarówno metodami teoretycznymi, jak i empirycznymi. Klasyfikując metody badawcze Doktorantka wskazała na metody empiryczne, do których zaliczyła m.in. analizę i krytykę literatury, dokumentów formalno-prawnych oraz aktów normatywnych. Dla pewności prawidłowego rozumienia podejścia metodycznego w zakresie nauk o bezpieczeństwie proszę, aby w trakcie publicznej obrony Autorka dysertacji wskazała kluczową różnicę pomiędzy teoretycznymi a empirycznymi metodami badawczymi oraz wykazała zależności pomiędzy zdefiniowanymi w podrozdziale 1.5. (s. 29) zmiennymi zależnymi i niezależnymi.

Po wnikliwej lekturze treści rozprawy doktorskiej Pani mgr. E. Kalbarczyk-Guzek oraz ich konfrontacji z przyjętymi założeniami metodycznymi stwierdzam, że problemy i cele badawcze pracy jednoznacznie określiły płaszczyzny prowadzonych dociekań naukowych. Doktorantka, opisując teorię problemu, dokonując analiz i formułując opinie na podstawie wyników badań, konsekwentnie dążyła do realizacji przyjętych założeń badawczych, z których w mojej ocenie wywiązała się w stopniu wystarczającym w pracach stanowiących podstawę ubiegania się o stopień naukowy doktora.

2.1. Struktura rozprawy

Układ rozprawy jest logiczny i spójny. Recenzowana dysertacja łącznie liczy 275 stron. Opracowanie składa się z sześciu rozdziałów, obejmujących razem 30 podrozdziałów. Treść zasadnicza rozprawy została poprzedzona streszczeniem w języku polskim oraz angielskim. Pracę kończy bibliografia oraz spis: rysunków i tabel.

Przyjęte uporządkowanie strukturalne pracy pozwoliło na prawidłowe stawianie tez i konsekwentne ich rozwijanie oraz wyjaśnianie.

2.2. Wykorzystana literatura

Doktorantka do przygotowania rozprawy doktorskiej wykorzystwała zarówno wydawnictwa zwarte (117), artykuły (49), dokumenty normatywne (36) oraz źródła internetowe. Wśród cytowanej literatury znalazły się zarówno polsko-, jak i anglojęzyczne prace. Wykorzystana literatura wywodzi się zasadniczo z obszarów poznania dwóch dyscyplin naukowych przypisanych do dziedziny nauk społecznych, tj. nauk o bezpieczeństwie oraz nauk o zarządzaniu i jakości. Praca zawiera 211 przypisów dolnych, co należy uznać za wystarczającą liczbę wobec złożoności podjętego do rozwiązania problemu badawczego.

Podsumowując warstwę metodyczną rozprawy, należy stwierdzić, że pomimo dostrzeganych niedoskonałości przyjęta przez Doktorantkę koncepcja badań oraz dobrane metody badawcze były wystarczające i adekwatne do potrzeb rozpatrywanej

problematyki. Należy podkreślić, że w mojej ocenie Autorka generalnie zna i przestrzega ogólne zasady prowadzenia badań naukowych.

3. OCENA MERYTORYCZNA

3.1. Znaczenie problematyki podjętej w recenzowanej rozprawie

Prawidłowe funkcjonowanie przedsiębiorstw logistycznych stanowi warunek konieczny realizacji procesów gospodarczych we wszystkich działach gospodarki narodowej. We współczesnych łańcuchach dostaw kluczowego znaczenia nabierają kwestie ich bezpieczeństwa, które determinują możliwość realizacji szeregu zadań m.in. w obszarze dystrybucji towarów.

Podjęta w rozprawie tematyka odnosząca się do bezpieczeństwa dystrybucji towarów w łańcuchu dostaw w odniesieniu do przedsiębiorstw logistycznych stanowi niezwykle ważny i aktualny problem. Odnosi się ona bezpośrednio do bezpieczeństwa gospodarczego państwa, które niezmiennie od lat pozostaje jednym z filarów systemu bezpieczeństwa państwa.

Uwzględniając powyższe, należy zauważyć, że wybór tematu dysertacji podyktowany i uzasadniony został zarówno względami teoretycznymi, jak i praktycznymi. Względy teoretyczne to przede wszystkim szybko dezaktualizujące się w środowisku naukowym pogłębione rozważania dotyczące procesu bezpiecznego oraz efektywnego funkcjonowania przedsiębiorstw logistycznych. Do względów praktycznych należy przede wszystkim zaliczyć realną potrzebę nieustannego doskonalenia łańcuchów dostaw w obszarze dystrybucji towarów.

Złożoność i wieloaspektowość podjętego tematu implikowały strukturę pracy obejmującą w swej zasadniczej części jeden rozdział metodyczny oraz pięć rozdziałów merytorycznych.

Rozdział drugi – *Przedsiębiorstwa logistyczne w łańcuchu dostaw* – ma charakter teoretyczny i stanowi niejako poszerzone wprowadzenie do obszaru prowadzonych badań i dociekań określonego tytułem rozprawy. W rozdziale scharakteryzowano przeznaczenie i rolę przedsiębiorstw logistycznych w łańcuchu dostaw, strukturę oraz elementy łańcucha dostaw oraz opisano uregulowania formalno-prawne w zakresie opisywanego obszaru. Ponadto rozważania skoncentrowano na wskazaniu istoty

lokalizacji i funkcji wybranych przedsiębiorstw logistycznych w łańcuchu dostaw oraz ich charakterystyce działalności. W tej części pracy, bazując na licznej i zasadniczo prawidłowo dobranej literaturze przedmiotu badań opisano kluczowe obszary, stanowiące podstawę rozważań prowadzonych w dalszych częściach pracy. Nie wnoszę uwag do prezentowanych treści, jednak zabrakło moim zdaniem przede wszystkim syntetycznego ujęcia istoty prowadzonych wywodów w formie jednoznacznych wniosków. Ponadto interesującym uzupełnieniem treści przedmiotowego rozdziału byłoby odniesienie się do zmian istoty opisywanych zjawisk w konfrontacji do dynamicznych zmian zachodzących współcześnie w branży logistycznej.

Rozdział trzeci – Identyfikacja zagrożeń i ich źródeł w działalności przedsiębiorstw logistycznych w łańcuchu dostaw - dotyczy szerokiego spektrum potencjalnych zagrożeń w działalności przedsiębiorstw logistycznych wraz ze wskazaniem źródeł ich powstawania. W tej części dysertacji opisano ponadto szczegółowo standardy zarządzania ryzykiem oraz proces dokumentowania identyfikowalnych zagrożeń. Należy docenić przekrojowe podejście Autorki do badanych i opisywanych zjawisk, nie mniej jednak pewne zastrzeżenia budzi bezkrytyczna implementacja wyników badań przeprowadzonych 20 lat temu w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej w zakresie głównych zagrożeń dla funkcjonowania organizacji biznesowych. Od tego czasu z pewnością publikowane były nowsze wyniki badań, które mogłyby wskazać Autorce dodatkowe płaszczyzny dociekań.

W rozdziale czwartym – Identyfikacja sytuacji kryzysowych powodujących ryzyko w działalności przedsiębiorstw logistycznych – skoncentrowano rozważania na definicji i klasyfikacji sytuacji kryzysowych oraz istocie bezpieczeństwa w działalności dystrybucyjnej przedsiębiorstw logistycznych. Ponadto opisane zostały zdarzenia, które powodują sytuacje kryzysowe i możliwości wcześniejszego rozpoznania sytuacji kryzysowych, które wywołują zagrożenia w działalności przedsiębiorstw logistycznych. Dokonano także charakterystyki skutków wystąpienia potencjalnych zagrożeń. Prezentowane treści są interesujące, nie mniej jednak w wielu przypadkach zostały podane informacje lub opinie bez ich naukowego umotywowania (np. s. 151. – „...zapobieganie kryzysowi jest bardziej efektywne niż odbudowa...”). Proszę zatem w trakcie obrony pracy o wyjaśnienie, jakie mierniki i kryteria należy stosować

w ewentualnej analizie porównawczej ww. procesów. Zwracam także uwagę na nie do końca zrozumiałe, przyjęte kryteria podziału rodzajów kryzysów (tabela 24. – s. 151.). w odniesieniu do warunków koniecznych dokonywanych klasyfikacji.

Rozdział 5. – *Proces postępowania z ryzykiem w działalności przedsiębiorstw logistycznych* – stanowi sprawozdanie z badań empirycznych przeprowadzonych z wykorzystaniem metody sondażu diagnostycznego techniką ankietowania. W tej części dysertacji zidentyfikowano pojawiające się zagrożenia w działalności małych, średnich oraz dużych przedsiębiorstw logistycznych, jak również oceniono ryzyko w aspekcie zagrożenia i skutku za pomocą metody Risc Score. Spośród 152 respondentów, 72 osoby reprezentowały duże przedsiębiorstwa, 50 średnie, a 30 małe. Niestety jak napisała Autorka (s. 71.) „...brak możliwości ujawnienia nazw przedsiębiorstw wymusił przeprowadzenie opisu ogólnej charakterystyki każdej z badanej kategorii przedsiębiorstw...”, co skutkuje utrudnioną oceną porównawczą otrzymanych wyników. W konsekwencji wyniki badań zostały przedstawione w sposób zbiorczy dla danej grupy przedsiębiorstw w tabelach w odniesieniu do: procesu przyjęcia towaru do magazynu, procesu magazynowania oraz procesu dystrybucji towarów. Przyjęcie takiej klasyfikacji, skutkujące określonymi uogólnieniami wymaga z pewnością dalszych, poszerzonych badań, wobec złożoności przedmiotowych procesów. Zdecydowanie słabszą stroną tej części dysertacji jest ponadto brak poszerzonych, autorskich analiz otrzymanych wyników badań i ich konfrontacji z wcześniej opisywanymi zjawiskami.

Rozdział 6. – *Koncepcja zapewnienia bezpieczeństwa łańcucha dostaw w kontekście funkcjonowania przedsiębiorstw logistycznych*, zawiera autorską propozycję zapewnienia bezpieczeństwa łańcucha dostaw w aspekcie funkcjonowania badanych przedsiębiorstw logistycznych. Zaprezentowana koncepcja stanowi zamysł wprowadzenia innowacyjnej metody zapewnienia bezpieczeństwa w poddawanych badaniom procesom realizowanym przez analizowane przedsiębiorstwa. W tej części pracy zostało ponadto opisane wartościowanie ryzyka poprzez wyznaczenie poziomów dopuszczalnego ryzyka oraz skutki wystąpienia niedopuszczalnych ryzyk w działalności badanych przedsiębiorstw. Na zakończenie opisu proponowanych rozwiązań przedstawione zostały korzyści wynikające z wdrożonych rozwiązań oraz

ocena implementacyjności opracowanej koncepcji. Proponowane rozwiązania usprawniające posiadają walor doskonalący, ale w mojej ocenie mogą stanowić wyłącznie materiał bazowy w procesie zapewnienia bezpieczeństwa i maksymalnej efektywności łańcucha dostaw ze szczególnym uwzględnieniem roli przedsiębiorstw logistycznych w sytuacjach kryzysowych, co Autorka przyjęła jako główny problem badawczy.

Wnioski końcowe pracy (5) zamieszczone zostały w zakończeniu dysertacji (s. 259.). Miedzy innymi na ich podstawie Autorka dostrzegła „...potrzebę rozbudowy proponowanej koncepcji o kolejne elementy...”, co należy uznać za warunek konieczny doskonalenia wypracowanych rozwiązań.

Podsumowując ocenę poziomu merytorycznego rozprawy należy stwierdzić, że prezentowane treści wyczerpują w wystarczającym stopniu wymagania stawiane pracom w procesie ubiegania się o nadanie stopnia naukowego doktora.

4. UWAGI

W trakcie lektury rozprawy nasunęły mi się głębsze refleksje i uwagi wymagające dodatkowej interpretacji Doktorantki. W związku z powyższym prosiłbym, poza kwestiami wskazanymi w treści recenzji o odniesienie się w trakcie publicznej obrony rozprawy doktorskiej do następujących obszarów:

1. Wskazanie relacji pomiędzy określonymi problemami naukowymi oraz hipotezami, a także wyjaśnienie znaczenia przyjętych zmiennych, w tym możliwości ich pomiaru.
2. Odniesienie się, na podstawie przeprowadzonych badań do pomiaru efektywności łańcucha dostaw w sytuacjach kryzysowych.
3. Wskazanie kluczowych ograniczeń wdrożenia proponowanej koncepcji do praktyki funkcjonowania przedsiębiorstw logistycznych w odniesieniu do poszczególnych grup badanych przedsiębiorstw.
4. Rozwinięcie wymiarów zarządzania ryzykiem procesów dystrybucji współczesnych przedsiębiorstw logistycznych.

5. WNIOSEK KOŃCOWY

Biorąc pod uwagę całościową ocenę stwierdzam, że recenzowana rozprawa doktorska autorstwa Pani mgr. Ewy Kalbarczyk-Guzek pt.: „Koncepcja bezpieczeństwa dystrybucji towarów w łańcuchu dostaw na przykładzie przedsiębiorstw logistycznych” spełnia wymogi ustawowe stawiane pracom doktorskim.

Rozprawa, przygotowywana pod opieką promotora dr. hab. Sławomira Bartosiewicza, prof. WAT przy wsparciu promotora pomocniczej dr Małgorzaty Oziębło stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz jest dowodem specjalistycznej wiedzy Doktorantki z zakresu podjętego obszaru badawczego. Świadczy ona ponadto o umiejętności samodzielnego prowadzenia badań naukowych. Należy także podkreślić, że treści rozprawy, w szczególności uzyskane wyniki badań mogą zostać wykorzystane w sferze gospodarczej w procesach optymalizacji działalności przedsiębiorstw logistycznych specjalizujących się w dystrybucji towarów.

Wobec faktu, że recenzowana praca spełnia wymogi formalne stawiane osobom ubiegającym się o nadanie stopnia doktora w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie, wnoszę o dopuszczenie Pani mgr Ewy Kalbarczyk-Guzek do publicznej obrony przedłożonej do recenzji rozprawy doktorskiej.

..... Tomasz Jabłoński